

การตรวจเอกสาร (REVIEW LITERATURE)

พืชสมุนไพรมีประโยชน์และคุณค่ามหาศาล ใช้เป็นแหล่งอาหาร ใช้เป็นยารักษาโรค อีกทั้งยังมีความสำคัญมากทางด้านอุตสาหกรรมยา อาหาร และเครื่องสำอาง ซึ่งในปัจจุบันนี้พืชสมุนไพรเป็นที่สนใจในด้านเภสัชกรรมมากขึ้น เนื่องจากยาเคมีสังเคราะห์ที่แผนปัจจุบันมีอันตรายข้างเคียงอันเนื่องมาจากฤทธิ์ของยา และความเป็นพิษของยาเคมีสังเคราะห์มากขึ้น รวมทั้งได้รับอิทธิพลจากการตื่นตัวของประเทศตะวันตก และองค์การอนามัยโลก ซึ่งเน้นบทบาทของหมอชาวบ้านและหมอแผนโบราณ รวมทั้งการนำสมุนไพรมาใช้ในการสาธารณสุขมูลฐานและมีการวิจัยค้นคว้าด้วยยาใหม่ ๆ จากพืชสมุนไพร ซึ่งทำให้พืชสมุนไพรกลายเป็นแหล่งของสารประกอบเคมีที่มีประโยชน์ทั้งทางการแพทย์และอุตสาหกรรม

พืชสมุนไพรบางชนิดมีการเพาะปลูกมานานแล้วแต่ยังมีปริมาณการผลิตที่ไม่มากนัก และยังไม่แพร่หลายทางด้านการค้าและสรรพคุณทางยา ดังนั้นแนวทางที่สำคัญอีกทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาคือการเร่งพัฒนาพืชสมุนไพรมาใช้ประโยชน์เต็มที่ อีกทั้งการพัฒนาการพัฒนาพืชสมุนไพรในด้านการเกษตรสามารถดำเนินการต่อไปเพื่อส่งเสริมการปลูก การใช้ในด้านสาธารณสุขมูลฐานและการผลิตเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมทางยาภายในประเทศ ซึ่งในอนาคตอาจส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้อีกด้วย

สมุนไพร หมายถึง พืชที่ใช้ ทำเป็นเครื่องยา สมุนไพรกำเนิดมาจากธรรมชาติและมีความหมายต่อชีวิตมนุษย์โดยเฉพาะ (ราชบัณฑิตยสถาน , 2525) พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 ได้ระบุว่า ยาสมุนไพร หมายความว่า ยาที่ได้จากพฤกษชาติ สัตว์หรือแร่ธาตุ ซึ่งมีได้ผสมปรุงหรือแปรสภาพ เช่น พืชก็ยังเป็นส่วน ของราก ลำต้น ใบ ดอก ผล ฯลฯ ซึ่งมีได้ผ่านขั้นตอนการแปรรูปใด ๆ แต่ในทางการค้า สมุนไพรมักจะถูก คัดแปลงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ถูกหั่นให้เป็นชิ้นเล็กลง บดเป็นผงละเอียด หรืออัดเป็นแท่งแต่ในความรู้สึก ของคนทั่วไปเมื่อกล่าวถึงสมุนไพร มักนึกถึงเฉพาะต้นไม้ที่นำมาใช้เป็นยาเท่านั้น

พระราชบัญญัติยา ฉบับที่ 3 ปีพุทธศักราช 2522 ได้นิยามยาสมุนไพร หมายถึงยาที่ได้จากพืชสัตว์ แร่ธาตุที่ยังมิได้ผสมปรุงหรือแปรสภาพสมุนไพรนอกจากจะใช้เป็นยาแล้วยังใช้ประโยชน์เป็นอาหาร ใช้เตรียมเป็นเครื่องสำอาง ใช้เป็นอาหารเสริม เป็นส่วนประกอบในเครื่องสำอาง ใช้แต่งกลิ่น แต่งสีอาหารและยา ตลอดจนใช้เป็นยารักษาแมลงอีกด้วย ในทางตรงกันข้าม มีสมุนไพรจำนวนมากไม่น้อยที่มีพิษ ถ้าใช้ไม่ถูกวิธีหรือ ใช้เกินขนาดจะมีพิษถึงตายได้ ดังนั้นการใช้สมุนไพรจึงควรใช้ด้วยความระมัดระวังและใช้อย่างถูกต้อง ปัจจุบันมีการตื่นตัวในการนำสมุนไพรมาพัฒนาประเทศมากขึ้น

พืชสมุนไพร (วิกิพีเดีย, 2553) แบ่งออกเป็น 5 ประการ ดังนี้

1. รูป ได้แก่ ใบไม้ ดอกไม้ เปลือกไม้ แก่นไม้ กระพี้ไม้ รากไม้ เมล็ด
2. สีมองแล้วเห็นว่าเป็นสีเขียวใบไม้ สีเหลือง สีแดง สีส้ม สีม่วง สีนํ้าตาล สีดำ
3. กลิ่น ให้รู้ว่ามีกลิ่น หอม เหม็น หรือกลิ่นอย่างไร
4. รส ให้รู้ว่ามีรสอย่างไร รสจืด รสฝาด รสขม รสเค็ม รสหวาน รสเปรี้ยว รสเย็น
5. ชื่อ ต้องรู้ว่ามีชื่ออะไรในพืชสมุนไพรนั้นๆ ให้รู้ว่าเป็นอย่างไร ข่า เป็นอย่างไร ใบจี้เหล็กเป็นอย่างไร

รังสรรค์ ชุณหวรการณ์ (2553) กล่าวถึงประโยชน์ของพืชสมุนไพร ประกอบด้วย

1. สามารถรักษาโรคบางชนิดได้ โดยไม่ต้องใช้ยาแผนปัจจุบัน ซึ่งบางชนิดอาจมีราคาแพง และต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก อีกทั้งอาจหาซื้อได้ยากในท้องถิ่นนั้น
2. ให้ผลการรักษาได้ดีใกล้เคียงกับยาแผนปัจจุบัน และให้ความปลอดภัยแก่ผู้ใช้มากกว่าแผนปัจจุบัน
3. สามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่นเพราะส่วนใหญ่ได้จากพืชซึ่งมีอยู่ทั่วไปทั้งในเมืองและชนบท
4. มีราคาถูก สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อยาแผนปัจจุบัน ที่ต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศเป็นการลดการขาดดุลทางการค้า
5. ใช้เป็นยาบำรุงรักษาให้ร่างกายมีสุขภาพแข็งแรง
6. ใช้เป็นอาหารและปลูกเป็นพืชผักสวนครัวได้เช่น กะเพรา โหระพา จิง ข่า คำลิ่ง
7. ใช้ในการถนอมอาหารเช่น ลูกจันทร์ ดอกจันทร์และกานพลู
8. ใช้ปรุงแต่ง กลิ่น สี รส ของอาหาร เช่น ลูกจันทร์ ใช้ปรุงแต่งกลิ่นอาหารพวก ขนมปัง เนย ไข่กรอก แสม เบคอน
9. สามารถปลูกเป็นไม้ประดับอาคารสถานที่ต่าง ๆ ให้สวยงาม เช่น กล้วย ชุมเห็ดเทศ
10. ใช้ปรุงเป็นเครื่องสำอางเพื่อเสริมความงาม เช่น ว่านหางจระเข้ ปรนระคำดีควาย
11. ใช้เป็นยาฆ่าแมลงในสวนผัก, ผลไม้ เช่น สะเดา ตะไคร้ หอม ยาสูบ
12. เป็นพืชที่สามารถส่งออกทำรายได้ให้กับประเทศ เช่น กระวาน ขมิ้นชัน เร่ว
13. เป็นการอนุรักษ์มรดกไทยให้ประชาชนในแต่ละท้องถิ่น รู้จักช่วยตนเองในการ นำพืชสมุนไพรในท้องถิ่นของตนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามแบบแผนโบราณ
14. ทำให้คนเห็นคุณค่าและกลับมาดำเนินชีวิตใกล้ชิดธรรมชาติยิ่งขึ้น
15. ทำให้เกิดความภูมิใจในวัฒนธรรม และคุณค่าของความเป็นไทย

นิรนาม (2552) อธิบายว่า การ ใช้สมุนไพรเป็นยาบำบัดโรคนั้นอาจใช้ในรูปยาสมุนไพรเดี่ยวๆ หรือใช้ในรูปตำรับ ยาสมุนไพร ปัจจุบันตำรับยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณที่กระทรวงสาธารณสุข อนุญาตให้ใช้รักษาโรคได้มีทั้งหมด 28 ชนิด เช่น

ยาจันทน์ลีลา	ใช้แก้ไข้ แก้ตัวร้อน
ยามหานิลแห่งทอง	ใช้แก้ไข้ แก้หัด อีสุกอีใส
ยาหอมเทพจิตร	แก้ลม บำรุงหัวใจ
ยาเหลืองปิดสมุทร	แก้ท้องเสีย
ยาประสะมะแว้ง	แก้ไอ ขับเสมหะ
ยาตรีหอม	แก้ท้องผูกในเด็กระบายพิษไข้

สำหรับสมุนไพรที่นิยมใช้เดี่ยวๆ รักษาอาการของโรคที่พบบ่อยๆ ได้แก่

สมุนไพรแก้ไข้	ฟ้าทะลายโจร บอระเพ็ด
สมุนไพรแก้ท้องเสีย	กล้วยน้ำว้า ทับทิม ฝรั่งดิบ
สมุนไพรแก้ไอ	มะแว้ง ขิง มะนาว
สมุนไพรแก้ท้องอืด	ท้องเฟื้อ ขมิ้นชัน แห้วหมู กระชาย
สมุนไพรช่วยให้นอนหลับ	ขี้เหล็ก ดอกบัวหลวง หัวหอมใหญ่
สมุนไพรแก้เชื้อรา	กระเทียม ข่า ชุมเห็ดเทศ
สมุนไพรแก้เริม	เสลดพังพอนตัวเมีย และตัวผู้

อำนวย และคณะ (2549) รายงานการสำรวจและรวบรวมไม้ผลป่าในบริเวณโครงการอนุรักษ์ พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารีโคกภูตากา เพื่อ หาพืชที่ใช้ผลรับประทานได้ระหว่างเดือนตุลาคม 2546 ถึงเดือนกรกฎาคม 2548 ร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ที่ รู้จักประโยชน์ของการใช้พรรณพืช พบว่ามีไม้ผลป่าทั้งหมด 37 วงศ์ 64 ชนิด ไม่สามารถจำแนกชนิดได้อีก 2 ชนิด พบว่าพืชบางชนิดมีประโยชน์ทางด้านสมุนไพร ต่อมาอำนวยและคณะ (2554) ได้สำรวจและ รวบรวมพรรณพืชที่ใช้ประโยชน์เฉพาะทางด้านสมุนไพร พบพืชถึง 121 ชนิด ที่มีประโยชน์ทางสมุนไพร ตามภูมิปัญญาของประชาชนในท้องถิ่น